

Hazine Sandığı: Dîvân Edebiyatı

Modern hayatın getirileri bize güzel sözü, güzel üslubu, güzel konuşmayı, güzeli unutturdu... Ortada sadece konuşma ve söz kaldı. Kendimizi ifade edemez olduk, sığ basit ve duygusuz cümlelere sığınıyoruz. Hislerimizi, duygularımızı, sevinçlerimizi, öfkemizi, şaşkınlığımızı aynı kalıp kelimelerle ifade eder olduk. Konuşamaz, anlatamaz halde geldik. Eskiler, “Konuşamayan dövüşür” derlermiş. Artık günlük hayatımızda sağlıklı iletişim kuramıyoruz. Eksişiz, yoksunuz, yanlış anlıyoruz, yanlış aktarıyoruz. “Söz ola kese savaşı / söz ola kestire başı” der Yunus Emre.

Söz kimliktir, şahsiyettir. Kim olduğumuzu, nerden gelip nereye varacağımızı gösterir. Sözü iyi bilmek, ağızdan çıkarken onu kırk kez düşünüp pişirmek gerekir. Ancak modern insanın düşünmeye, öğrenmeye vakti yoktur. Bazı suallerin cevabı onun için “aynen” ifadesiyle olmalıdır. Halbuki köklerimiz bize bıraktığı değerli söz hazinelerimiz ne kadar zengindir. İpe inci dizermiş gibi nakış nakış işlenen şiirlerimiz var bizim.

Divan şiiri denince kendimizi mahrum hissetmek bir yana bu hazineye korkuyla bakıyoruz. Çünkü hazine zor, aruz vezni zor, kelimeler zor, vakit yok durup düşünmeye... Kim açacak bu hazineyi? Kim uğraşır failatünfailatün’lerle? Eğitim burada başlıyor tam da. Kaçmaya çalıştığımız yerde. İstikbal göklerde olduğu kadar köklerde der Hayati İnanç. Bizler eskinin tecrübesini es geçerek yeniyi inşa etmeye çalışıyoruz. Sağlam temellerin üstüne bina inşa etmek yerine, bozuk temeller atıp yükselmeye çalışıyoruz.

Dedelerimizin, ninelerimizin eğitimine burun kıvırıyoruz. Halbuki en kaliteli eğitimi alanlar onlar. Edebiyat terbiyesiyle büyümüş, genç dimağları Divan şiirleriyle yoğrulmuş insanlar. Küçük yaşlarda şiirler ezberletilmiş ve evin her yerine çeşitli beyitler asılmış ve hatta tartışmalarını dahi Divan şiirleriyle süslemişler. Karakter ve şahsiyet terbiyesinin temelleri bu şiirlerle atılmış. Halbuki modern insan şahsiyet terbiyesinden noksan. Günümüz insanın başından eksik olmayan ruhsal sorunlar; depresyon, melankoli, anksiyete, değersizlik duyguları bu eğitimlerin eksikliğinden meydana geliyor. Modern insan kendisini kaybolmuş, kalabalıklar içinde yapayalnız hissediyor.

Hak şerleri hayr eyler
Zan etme ki ğayr eyler
Ârif ânı seyr eyler
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler...

* KLÜ-İlahiyat Fakültesi, 2018 yılı mezunu.

Sen Hakka tevekkül kıl
Tefvîz it ve râhat bul
Sabr eyle ve râzı ol
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Deme şu niçin şöyle
Yerindedir ol öyle
Bak sonuna seyreyle
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Dilden gamı dûr eyle
Cânınlahuzûr eyle
Tefvîz-i umûr eyle
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Bir işi murâd etme
Olduysa 'inâd etme
Hakk'dandır o reddetme
Mevlâ görelim neyler
Neylerse güzel eyler

Vallâhi güzel etmiş
Billâhi güzel etmiş
Tallâhi güzel etmiş
Allâh görelim netmiş
Netmişse güzel etmiş

İbrahim HakkıErzurumî'nin *Tefviznamesi* ile büyüyen ve bu minvalde yetişen kimseler; hayatta her şeyin geçici olduğunu, her musibetin bir ders niteliği taşıdığını, şer gibi görünen olayların Allah'ın izniyle yeni güzellikleri taşıdığını bilir. Böylece ne kaygı kalır ne de endişe...Şeyh Galib'in beyitleri tek başına yeterlidir, hayatı anlamlandırmaya. Modern insanın kıvrandığı amaçsızlık, değersiz duygularına birebir ilaç gibi gelir.

Ey dil ey dil niye bu rütbede pür gâmsın sen
Gerçi vîrâne isen genc-i mutalsamsın sen
Secde-fermâ-yi melek zât-ı mükerremsin sen
Bildiğin gibi değil cümleden akvâmsın sen
Rûhsun nefha-i Cibril ile tev'emsin sen
Sırr-ı Hak'sın mesel-i İsi-i Meryem'sin sen
Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen
Merdüm-i dâde-i ekvân olan âdemsin sen

Sendedir mahzen-i esrâr-ı mahabbet sende
Sendedir mâ'den-i envâr-ı fütüvvet sende

Gizli gizli dahi vardır nice hâlet sende
Ma'rifet sende hüner sende hakiykât sende
Nazar etsen yer ü gök duzâh u cennet sende
Arş u kürsiyy ü melek sendedir sende
Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen
Merdüm-i dâde-i ekvân olan âdemsin sen

Günümüzün hümanizmi ile bakmaz Şeyh Galip insana... Onu sadece cismanî bir varlık olarak ele almaz. Onu gizli bir hazine olarak görür, meleklerin secde ettiği varlık ve hatta Cebrail (a.s) ile eş tutar. Gamlanma, kederlenme, kendine iyi bak. Sendeki potansiyel hazinelerden de üstün. Bu hazine varlıklarda yok, yok ki sen benliğin ile zübde-i âlemsin (âlemlerin göz bebeği) der. En iyi modern psikoloji kitaplarının cümleleri bile Şeyh Galip kadar motive edici ve ümitvar edemez insanı. Şeyh Galip insana hakiki manada özdeğerini belletir. Bakî'den hayatın geçici, malın mülkün makamın birer aldatmaca olduğunu öğreniriz. Ve bizden kalan şeyin bir hoş sada olduğudur...

Âvâzeyi bu âleme Dâvûd gibi sal
Bâkî kalan bu kubbede bir hoş sadâ imiş
(Yüksek sesini bu âleme Davut gibi sal
Çünkü bu gök kubbede baki kalan ancak hoş bir seda imiş.)

Âkıl oldur gelmeye dünyâmetâ'ındangurûr
Müddet-i devr-i felek bir demdir âdem bir nefes.
(Akıllı kişi elde ettiği dünyalık maldan dolayı gurura kapılmayan kimsedir.
Dünyanın dönüş süresi bir an, insanın ömrü ise bir nefesten ibarettir.)

Yere geçse yeridir ehl-i fazilet çünkü ah
İzz ü câhın har ü has derya-misal üstündedir.
Mansıb-ı izz ü alâikden alaka kat'iden
Merd-i dânâdır begâyethüsn-i hal üstündedir.
(Fazilet sahipleri dururken liyakatsizlerin yükselmesine şaşma.
Dünyadır burası, denize bak ibret al; çer çöp üstte, inci dipte.)

Muhibbi'den hayatta tek kıymet verilmesi gereken şeyin sağlık olduğunu, kazanılması gereken tek hakikatin ise Allah'a yakınlık olduğunu öğreniriz.

Halk içinde mu'teber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihânda bir nefes sıhhat gibi.
(Halkın gözünde devlet (iktidâr) gibi değerli bir şey yok.
Halbuki şu dünyada bir nefes sıhhat gibi devlet (güç) olamaz.)

Saltanat didükleri ancak cihângavgasıdır
Olmaya baht u sa'âdet dünyada vahdet gibi.
(Saltanat dedikleri sadece bir dünya kavgasıdır.
Dünyada Allah'a yakınlık gibi büyük saâdet ve baht açıklığı olamaz.)

Fuzulî'den dertlerin geçici olduğunu, her kışın sonunda bir bahar, her gecenin bitiminde bir sabah olduğunu, dertlerin birer olgunluk vesilesi olduğu öğreniriz.

Belâ zımnında rahat olduğunuz hâzîde halka
Felek bî-hûdehâr-ı huşgden gül-berg-i ter virmez.
(Felek boş yere kuru dikenden taze gül yaprağı çıkarmaz
Bununla halka beladan sonra rahatlık geleceğini gösterir)

Fuzûlî'den kâm almak olmaz olmadan giryân
SadeF su almayınca ebr-i nîsândangüher vermez
(Ağlamadan maksada kavuşulamaz dünyada.
SadeF de Nisan yağmuru almadan inci vermiyor malûm)

Ziya Paşa'dan kimlerle dostluk kuracağımızı öğreniriz.

Nadanlar eder sohbet-i nadanla telezzüz
Divanelerin hemdemi divane gerektir.

Hayalî ise dertlerimize karşı yalnız ve kimsesiz olmadığımızı anlatır beyitlerinde.

Bizi bî-kes sanıp ey gam yok etmekden hazer kıl kim
Cihânı yok iken var eyleyen Allah'ımız vardır
(Ey gam! Bizi kimsesiz zannederek yok etmeye kalkışma;
hiç bir şey yok iken var eden Allah'ın kuluyuz biz)

Ders alınacak nice şairler ve nice beyitlerimiz var. Divan edebiyatı terbiyesi ile büyütmemiz gereken bir de yeni neslimiz var. Bizim kuşağımız, bu şiirleri anlamazsınız denilerek büyütüldü ve maalesef hazineden mahrum kaldık. Halbuki yeni kuşak çocuklarımıza Divan edebiyatı öğretildiği takdirde onların da lezzet aldığı aşikar bir durum. Bir eğitimci olarak hazine sandığımızın kapağını açıp yeni neslimizi Divan edebiyatıyla tanıştırmak temennisi ile.